

PREGLED STANJA U JAVNIM BIBLIOTEKAMA U BIH

CONDITION REVIEW IN BIH PUBLIC LIBRARIES

**Mr. Zijada Đurđević Alidžanović,
d.i.a., NUB BIH**

Sažetak :

Ovaj članak predstavlja analizu stanja u javnim bibliotekama u BIH, koja je napravljena na osnovu podataka koji su dati anketnim listom u svrhu izrade VODIČ-a ZA JAVNE BIBLIOTEKE U BIH.

Ključne riječi : javne biblioteke

Summary:

This article provides analysis on the conditions of BIH public libraries, based on data from the survey used for *A Guide to Public Libraries of BIH*

Keywords: public libraries

Prikupljajući podatke putem ANKETNOG LISTA za VODIČ ZA JAVNE BIBLIOTEKE U BIH, došli smo do podataka koji daju sliku o stanju ovih biblioteka.

Ovo je prvi put nakon rata da su na jednom mjestu objedinjeni podaci koji obrađuju segment JAVNE BIBLIOTEKE u BIH.

Ukupno je anketirana u FBiH i Distriktu Brčko 61 biblioteka, a u RS 47 biblioteka.

Nažalost, u BIH sve općine nemaju biblioteku. Od 85 općina, 21 nema javnu biblioteku, u 4 općine biblioteke postoje, ali nisu u funkciji, a u RS od 63 općine, 16 općina nema javnu biblioteku.

ORGANIZACIJA

Javne biblioteke u Bosni i Hercegovini nemaju jedinstvenu organizaciju. Od ukupnog broja javnih biblioteka, 70 ih je organizirano kao samostalne biblioteke, 36 biblioteka djeluje u sastavu drugih institucija kao što su Centri kulture, Domovi kulture, Centri za informisanje, Narodni univerziteti i sl. Za dvije biblioteke nema podataka.

UVJETI SMJEŠTAJA, PROSTOR, OPREMA

Od 108 anketiranih biblioteka samo 29 ima vlastiti prostor, 72 biblioteke su u objektima drugih institucija, a za 7 biblioteka nismo dobili podatke.

Ukupni prostor kojim raspolažu javne biblioteke u BIH iznosi 31.877 m². U svojim prostorima one obezbjeđuju

2.816 čitaoničkih mjesta. Većina biblioteka raspolaže sa nedovoljno prostora, koji je uz to dispoziciono neadekvatan za objekte ove namjene.

Biblioteke nisu opremljene funkcionalnim namještajem, jer ne raspolažu sredstvima za tu namjenu.

Tačne podatke o računarskoj opremi smo obradili samo za FBiH i D. Brčko. Računarska oprema postoji u 44 biblioteke (od 61 iz FBiH i D. Brčko), sa 196 računara. Biblioteke koje imaju računare (obično 1) koriste ih za administrativne, a ne za bibliotečke poslove. Od ukupnog broja biblioteka (61) samo 12 vrše obradu svoje građe u nekom od bibliotečkih programa i to : 6 biblioteka radi u COBISS-u, 6 u programu PbiblioG (PbiblioBiH i jedna biblioteka u programu BIBLIOTEKAR.

Od 44 biblioteke koje imaju računarsku opremu, samo ih 19 ima priključak na internet.

KNJIŽNI FONDOVI

Prema prikupljenim podacima anketirane biblioteke imaju ukupno 3.559.961 knjiga, od toga 798.218 knjiga za djecu, ili 22% od ukupnog fonda.

Ako se analizira obim knjižnog fonda po općinama, konstatira se da se veliki broj knjiga nalazi u manjem broju velikih biblioteka koje su koncentrisane u velikim gradovima.

12 biblioteka u FBiH i 3 biblioteke u RS, ili gotovo 14 % biblioteka ne ispunjavaju minimalne standarde za narodne biblioteke, jer imaju manje od 10.000 knjiga.

Najmanji je broj velikih biblioteka, čiji su fondovi preko 100.000 knjiga, i ima ih samo 6 (4 u FBiH i D. Brčko, i 2 u RS).

Fondovi zavičajnih zbirki nisu osobito bogati, jer je registrirano 59.216 jedinica, a 52 biblioteke uopće nemaju formiranu zavičajnu zbirku.

Veći broj biblioteka nije dostavio podatke za periodiku, pa ovi podaci nisu ni obrađeni u analizi. Razlozi za to su finansijske teškoće i nemogućnost pretplate na časopise.

KORISNICI I STRUKTURA KORISNIKA

Broj upisanih čitalaca u biblioteke u BIH iznosi 91.445. Ovo je mali broj u odnosu na broj stanovnika u BIH.

Strukturu čitalaca čine : najviše đaci, zatim studenti, te djeca i odrasli.

STRUČNI KADROVI

U Javnim bibliotekama u BiH, u 2006. godini radi ukupno 688 zaposlenih ili prosječno 6,4 zaposlenih po jednoj biblioteci. Zaposleni su sa različitim stručnim i naučnim zvanjima, od bibliotečkih manipulanata do doktora nauka.

Unutar strukture zaposlenih najviše je onih sa srednjom stručnom spremom (SSS) i to 278 ili 40 %, zatim 203 sa visokom stručnom spremom (VSS) ili 30 %, 139 ili 20 % sa višom stručnom spremom (VŠS) i 68 zaposlenih sa nižom spremom (NS) ili 10 %.

Od onih zaposlenih koji imaju VSS, 2 djelatnika biblioteke imaju naučno zvanje doktora nauka, 10 djelatnika sa naučnim zvanjem magistra nauka. Osim toga, javne biblioteke upošljavaju 4 radnika sa višim stručnim zvanjima i to jednog bibliotečkog savjetnika i 3 viša bibliotekara.

Prema podacima za FBiH i D. Brčko stručni bibliotečki ispit je od 1999. 2006. godine položilo 404 bibliotečka radnika. Od tog broja je 178 BIBLIOTEKARA, 123 VIŠA KNJIŽNJIČARA I 103 KNJIŽNJIČARA. Od ukupnog broja onih koji su položili stručni bibliotečki ispit iz javnih biblioteka FBiH ih je 123.

STRUČNO UREĐENJE BIBLIOTEKA

Prema podacima koji su dati anketnim listom konstatira se da je mali broj biblioteka stručno uređen.

Od anketiranih 108 biblioteka navodimo slijedeće podatke : 65 biblioteka ima abecedni katalog, 43 biblioteke stručni, 4 biblioteke topografski, a on-line kataloge ima 13 biblioteka.

Razlog za ovako mali broj stručno uređenih biblioteka je nedovoljna osposobljenost bibliotečkih radnika i mali broj zaposlenih u bibliotekama (gdje rade obično 1-2 djelatnika).

Ovi podaci upozoravaju na stanje u kojem se nalaze javne biblioteke u BiH, jer su katalozi osnovni informativni instrumenti rada jedne biblioteke.

POSEBNI OBLICI RADA, AKTIVNOSTI I MANIFESTACIJE

Javne biblioteke u BiH su uz svoje redovite aktivnosti djelovale i kao organizatori različitih manifestacija kulturnog karaktera kao što su : izložbe, promocije knjiga, književne večeri i susreti, različita predavanja i pjesnički memorijali.

Neke biblioteke su u anketnom listu navele podatak da su članice Društva bibliotekara BiH i Društva bibliotekara RS.

ZAKLJUČAK :

Sagledavajući sve navedene aspekte, analiza stanja u javnim bibliotekama BiH se ne može ocijeniti pozitivno.

Ove biblioteke rade u veoma teškim uvjetima. Diskutabilni su adekvatan status i stabilno finansiranje ovih institucija. Zakonska regulativa je neujednačena na temu bibliotečke djelatnosti, a time i ovih biblioteka. Zahvaljujući administrativnom uređenju BiH, te podjelama na entitete i kantone možemo reći da imamo 7 Zakona o bibliotečkoj djelatnosti (2 entitetska i 5 kantonalnih), ali nemamo krovni zakon koji regulira bibliotečku djelatnost.

Da bi se poboljšalo stanje u javnim bibliotekama, neophodno je :

- obezbijediti stabilno i kontinuirano finansiranje javnih biblioteka
- obezbijediti stalno stručno usavršavanje bibliotečkih radnika
- obezbijediti stručnu literaturu za bibl. radnike
- urediti vođenje adekvatnih evidencija o radu javnih biblioteka
- usvojiti standarde za javne biblioteke
- obezbijediti sredstva za uređenje i adaptaciju prostora i zgrada biblioteka, opremanje funkcionalnim namještajem i odgovarajućom opremom.

Zakonski i podzakonski propisi treba da reguliraju pitanje djelatnosti, finansiranje i status javnih biblioteka. Propisi treba da uvedu normative za prostor, knjižne fondove, stručni kadar, stručno uređenje biblioteka i sl.

Svi ovi elementi će značajno utjecati na status javnih biblioteka, status stručnih bibliotečkih radnika i bibliotečke struke u cjelini.